

Lailla rakennusperinnön suojelemisesta suojeltujen kohteiden seuranta

17.4.20 PM, MR, KN, TH

Laki rakennusperinnön suojelemisesta sanoo, että ”ympäristöministeriö järjestää tämän lain toimivuuden ja suojeltujen kohteiden tilan ja kehityksen valtakunnallisen seurannan tarpeellisten seurantajärjestelmien ylläpidon.”

Tilastotietoa on helppoa lisätä SYKEN Liiteri-tietopalveluun, jossa on valmiiksi olemassa tilastokäyttöliittymä sekä prosessit tilastojen tuottamiseksi, jos tiedot ovat paikkatietona tai valmiiksi kunnittaisena tilastona. Kohteista kertovaa tietoa löytyy jo nyt paljon Museoviraston Rakennusperintörekisteristä, etenkin seurantaosioista. eRakSuun syntyy myös paljon kohdekohtaista tietoa – eRakSun ja rakennusperintörekisterin tiedot olisi hyvä linkittää mahdollisimman helppokäyttöisesti. Rakennussuojelukohteiden tilasta on myös mahdollista tehdä erillisselvityksiä.

Seurantatietojen avoimuus on pohdittava.

1. Rakennussuojelukohteiden tilastollinen seuranta

Tällä hetkellä rakennussuojelukohteista lasketaan vuosittain tilastot Liiteri-tietopalveluun. Myös Tilastokeskus käyttää vuositilastoinnissaan Liiterin tietoja. Liiteriin tilastoja on laskettu vuosittain vuodesta 2014 lähtien seuraavista tiedoista (*tietolähde kursivilla*):

- Lailla rakennusperinnön suojelemisesta suojellut rakennukset (kunnittain ja kuntakerrannaiset, YKR-ruuduittain), vuosittain *GISALU*
- Lailla rakennusperinnön suojelemisesta suojellut kohteet (kunnittain ja kuntakerrannaiset, YKR-ruuduittain) *GISALU*
- Erityislaeilla suojellut rakennukset yhteensä (kunnittain ja kuntakerrannaiset, YKR-ruuduittain) *GISALU, MV*

Liiterissä em. tilastoista saa tilastot hallinnollisilta alueilta eli kunnittain, seutukunnittain, maakunnittain, ELY-keskuksittain (ELY, Liikenne-ELY, Ympäristö-ELY), hallinto-oikeuksittain sekä koko maan tilastona. Lisäksi Liiterin sopimuskäyttäjät pystyvät laskemaan tilastot haluamalleen aluerajaukselle (valmiille tai itse piirrettävälle, esim Maisema-alueille tai RKY-alueille), jolloin tilasto lasketaan ruuduilta.

Nykyisten seurantatietojen lisäksi jatkossa seurataan seuraavia asioita (*tietolähde kursivilla*):

Liiterin tilastot (vastuutahona SYKE)

- Vireillä olevat kohteet ja rakennukset (kunnittain ja kuntakerrannaiset, YKR-ruuduittain, vuosittain) *GISALU/eRakSu*
- Suojellut kohteet kulttuurihistoriallisen tyyppin mukaan (kunnittain ja kuntakerrannaiset, YKR-ruuduittain, vuosittain) (MV:n luokittelu) *GISALU/eRakSu*
- Suojeltujen rakennusten ikäjakauma (sama luokittelu kuin rakennusten ikäjakaumalla, kunnittain ja kuntakerrannaiset, YKR-ruuduittain) *GISALU/eRakSu +RHR* (rakennusvuosi voisi olla tarkemmin MVllä tai eRakSussa kuin RHRssä?)
- Asemakaava-alueella sijaitsevat rakennusperintölailla suojellut kohteet ja rakennukset (kunnittain ja kuntakerrannaiset) *GISALU/eRakSu+GISALU/rakennetun ympäristön rekisteri* Tämä toteutetaan vasta, kun voidaan tilastoida myös kaavalla suojellut rakennukset.

Selvitetään vielä tiedon luotettavuutta (vastuutahona SYKE)

- Suojellut kohteet rakennuksen nykykäyttötarkoituksen mukaan (kunnittain ja kuntakerrannaiset, YKR-ruuduittain) (niiltä, joilla PRT) *GISALU/eRakSu +RHR* - mahdollisesti vuosittain Liiteriin

Erillisselvityksinä tarvittaessa (vastuutahona YM ja MV)

- Rakennussuojeluesitysten määrä päätöksen tyyppin (myönteinen/kielteinen) mukaan (kunnittain ja kuntakerrannaiset) *GISALU/eRakSu*
- Voimassa olevat vaarantamiskiellot (kunnittain ja kuntakerrannaiset) *GISALU/eRakSu*
- Suojeltuihin kohteisiin myönnetyt rakennusluvut (kunnittain ja kuntakerrannaiset) *GISALU/eRakSu +RHR*
- Hävinneet/turmeltuneet kohteet (*RHRstä??*)
- RKY-alueella sijaitsevat rakennusperintölailla suojellut kohteet *GISALU/eRakSu+MV*

- Rautatiesopimusalueilla sijaitsevat rakennusperintölailla suojellut kohteet GISALU/eRakSu+MV
- Suojellut Docomomo-kohteet (tieto MV:lla, ei päivity – Museovirastossa jatkossa uusille kohteille tieto, jos on Docomomo-kohde)
- Kohteet arkkitehtien mukaan luokiteltuna (tieto MV:lla, ei helposti koneellisesti haettavissa)
- Rakennussuojeluesitykset esittäjäryhmittäin GISALU/eRakSu
- Suojellut rakennukset, jotka saaneet valtion avustusta rakennusperinnön hoitoon (entistämisavustustieto MV:lla, vaatii toimenpiteitä tietojen linkittämisen osalta, pitää huomioida myös mahdolliset ELYn avustusta saaneet ja seurantaloavustukset Kotiseutuliitosta)

eRakSun tietojen myötä voitaisiin seurata seuraavia tietoja

- Valtakunnallisesti, maakunnallisesti, paikallisesti merkittävät kohteet (kunnittain ja kuntakerrannaiset)
- Suojellaanko rakennusten lisäksi alueita tai sisätiloja.
- Perustuuko rakennuksen merkittävyys harvinaisuuteen, tyypillisyyteen, edustavuuteen, alkuperäisyyteen, historialliseen todistusvoimaisuuteen tai historialliseen kerroksellisuuteen.
- Mihin kohteisiin kohdistuu hallintopakko.

Myös mahdollisia seurantatietoja:

- Kohteet, joiden taustalla arkkitehtuurikilpailu (tieto MV:lla - Museovirastossa jatkossa yksittäiselle kohteelle tieto, että on arkkitehtuurikilpailu-kohde, ei tule takautuvasti, tiedot arkkitehtuurikilpailuista löytyvät myös SaFalta)
- Asukkaiden määrä suojelluissa rakennuksissa (niiltä, joilla PRT) GISALU/eRakSu +RHR
- Vuokralla olevat suojellut rakennukset (niiltä, joilla PRT) GISALU/eRakSu +RHR
- Yksityisessä / julkisessa omistuksessa olevat suojellut rakennukset (niiltä, joilla PRT) GISALU/eRakSu +RHR
- Tyhjiillään olevat suojellut rakennukset (ei luotettava tieto, tilastoinnin kannalta arveluttavaa --> tietosuojaja?) GISALU/eRakSu +RHR

eRakSu-järjestelmään ei rakenneta erillisiä seurantatyökaluja käyttäjälle, vaan seurantatietoja lasketaan tarvittaessa tietokannasta. Tuleva rakennetun ympäristön tietojärjestelmä (RY-alusta) voisi olla oikea paikka seurantatyökalujen rakentamiselle. eRakSuun tulee kuitenkin hakutyökaluja, joiden avulla pystyy hakemaan kohteita.

Lain mukaan myös asetussuojeltujen kohteiden ylläpito ja seuranta kuuluisivat ympäristöhallinnolle. Tällä hetkellä aineistoa kuitenkin ylläpitää Museovirasto, aineistosta lasketaan tietoja Liiterin tilastoihin. Asetussuojeltujen kohteiden aineiston siirto Museovirastosta ympäristöhallintoon (GISALUun / RY-alustaan) hoidetaan erillisessä hankkeessa. Kun asetussuojelukohteet on siirretty eRakSu-järjestelmään, niitä seurataan, kuten lailla suojeltuja kohteita.

2. Suojelukohteiden tilan seuranta

Tällä hetkellä suojelukohteiden tilannetta ei systemaattisesti seurata. Jatkossa kohteiden tilaa olisi hyvä tietyin väliajoin selvittää. eRakSuun tulee seurantaosio, jossa jokaiselle tiedolle oma kenttänsä. Seurantaosioon voisi tallentaa myös valokuvia ja muistioita (erilleen suojeluprosessin aikaisista):

- Rakennusluvut kohteessa (eRakSu+RHR) – linkitys RY-alustaan, josta tieto tulisi
- Suojelupäätöksessä mainittujen tavoitteiden toteutuminen – tekstikenttä ja linkkikenttiä. (Inventointi, käynti kohteessa tai kysely asukkaalle/omistajalle)
- Kunto ja säilyneisyys – molemmille tiedoille oma tekstikenttänsä (Inventointi, käynti kohteessa tai kysely asukkaalle/omistajalle)
- Vapaa tekstikenttä kohteen tilasta (Inventointi, käynti kohteessa tai kysely asukkaalle/omistajalle)
- Mahdollisuus lisätä useita linkkejä seurantatietoihin muualla
- Mahdollisuus lisätä valokuvia (eri paikka kuin suojeluhetken aikaiset)

Vanhoille kohteille olisi hyvä tehdä seurantakerros erillisenä projektina – samalla tulisi tiedotettua suojelusta nykyisille omistajille. Jatkossa tällaisia seurantakerroksia voisi tehdä sopivin väliajoin – omistajilla on ajankohtaisin tieto kohteen tilasta.

Museovirasto listaa, mitä tietoja heidän rekisteristään voisi lisäksi tuoda eRakSuun. Näille tiedoille MV voi tehdä oman rajapinnan, jota eRakSu lukee. Tähän voisi tulla mm. kohteen saamat entistämisavustukset. Rajapinnan sijasta voidaan myös yksittäisen kohteen tiedot linkittää eRakSun ja MV:n rakennusperintörekisterin välillä.

Rakennussuojelukohteiden tilastollinen seuranta

Indikaattori	Aluetaso	Ajanjakso	Lähdejärjestelmä
Tilastoitu vuodesta 2014 lähtien			
Lailla rakennusperinnön suojelemisesta suojellut rakennukset	Kunnat, kuntakerrannaiset, YKR-ruudut	Vuosittain	GISALU
Lailla rakennusperinnön suojelemisesta suojellut kohteet	Kunnat, kuntakerrannaiset, YKR-ruudut	Vuosittain	GISALU
Erityislaeilla suojellut rakennukset yhteensä	Kunnat, kuntakerrannaiset, YKR-ruudut	Vuosittain	GISALU, Museovirasto
Uudet tilastot 2020			
Vireillä olevat kohteet ja rakennukset	Kunnat, kuntakerrannaiset, YKR-ruudut	Vuosittain	GISALU (eRakSu)
Suojellut kohteet kulttuurihistoriallisen tyyppin mukaan	Kunnat, kuntakerrannaiset, YKR-ruudut	Vuosittain	GISALU (eRakSu)
Suojeltujen rakennusten ikäjakauma	Kunnat, kuntakerrannaiset, YKR-ruudut	Vuosittain	GISALU (eRakSu), RHR
Myöhemmin toteutettavat			
Asemakaava-alueella sijaitsevat rakennusperintölailla suojellut kohteet ja rakennukset	Kunnat, kuntakerrannaiset	Vuosittain	GISALU (eRakSu), RYTJ
Selvitetään tiedon laatua tilastointia varten			
Suojellut kohteet rakennuksen nykykäyttötarkoituksen mukaan	Kunnat, kuntakerrannaiset, YKR-ruudut	Vuosittain	GISALU (eRakSu), RHR
Erilliselvityksenä tarvittaessa			
Rakennussuojeluesitysten määrä päätöksen tyyppin (myönteinen/kielteinen) mukaan	kunnat, kuntakerrannaiset		GISALU (eRakSu)
Voimassa olevat vaarantamiskiellot	kunnat, kuntakerrannaiset		GISALU (eRakSu)
Suojeltuihin kohteisiin myönnetyt rakennusluvut	kunnat, kuntakerrannaiset		GISALU (eRakSu), RHR
Hävinneet/turmeltuneet kohteet			RHR?
RKY-alueella sijaitsevat rakennusperintölailla suojellut kohteet			GISALU (eRakSu), Museovirasto
Rautatiesopimusalueilla sijaitsevat rakennusperintölailla suojellut kohteet			GISALU (eRakSu), Museovirasto
Suojellut Docomomo-kohteet			Museovirasto
Kohteet arkkitehtien mukaan luokiteltuna			Museovirasto
Rakennussuojeluesitykset esittäjäryhmittäin			GISALU (eRakSu)
Suojellut rakennukset, jotka saaneet valtion avustusta rakennusperinnön hoitoon			Museovirasto, ELYt, Kotiseutuliitto
eRakSun myötä mahdollista tilastoida			
Valtakunnallisesti, maakunnallisesti, paikallisesti merkittävät kohteet	kunnat, kuntakerrannaiset		eRakSu
Alueiden ja rakennusten sisätilojen suojeleminen			eRakSu
Rakennuksen merkittävyyden kriteerit			eRakSu
Hallintopakko			eRakSu
Muita mahdollisia seurantatietoja			
Kohteet, joiden taustalla arkkitehtuurikilpailu			Museovirasto
Asukkaiden määrä suojelluissa rakennuksissa			GISALU (eRakSu), RHR
Vuokralla olevat suojellut rakennukset			GISALU (eRakSu), RHR
Yksityisessä / julkisessa omistuksessa olevat suojellut rakennukset			GISALU (eRakSu), RHR
Tyhjillään olevat suojellut rakennukset			GISALU (eRakSu), RHR